

Pravni oblici profesionalnih nogometnih klubova u Hrvatskoj i Europi.

Jakumetović, Josip

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:258335>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Pravni fakultet sveučilišta u Zagrebu

Katedra za trgovačko pravo i pravo društava

Josip Jakumetović

**PRAVNI OBLICI PROFESIONALNIH NOGOMETNIH KLUBOVA U HRVATSKOJ I
EUROPI**

Diplomski rad

Mentor: prof. dr. sc. Siniša Petrović

Zagreb, rujan 2024.

Izjava o izvornosti

Ja, Josip Jakumetović pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Josip Jakumetović, v. r.

Sadržaj

1. UVOD	2
2. PIRAMIDALNA STRUKTURA NOGOMETA	4
3. NOGOMETNA AUTONOMIJA	5
4. PRAVNI OBLICI NOGOMETNIH KLUBOVA U REPUBLICI HRVATSKOJ	7
4.1. NOGOMETNI KLUB - UDRUGA	8
4.1.1. GNK Dinamo	10
4.1.1.1. Kratka povijest	10
4.1.1.2. Pravni oblik i struktura.....	10
4.2. NOGOMETNI KLUB – SDD.	13
4.2.1. HNK Hajduk	18
4.2.1.1. Kratka povijest	18
4.2.1.2. Pravni oblik i struktura	19
5. PRAVNI OBLICI NOGOMETNIH KLUBOVA U EUROPI	21
5.1. NJEMAČKA.....	21
5.1.1. Borussia Dortmund	23
5.1.1.1. Kratka povijest	23
5.1.1.2. Pravni oblik i struktura	24
5.2. ŠPANJOLSKA	25
5.2.1. Atletico Madrid S.A.D.....	26
5.2.1.1. Kratka povijest	26
5.2.1.2. Pravni oblik i struktura	26
5.2.2. FC Barcelona.....	27
5.2.2.1. Kratka povijest	27
5.2.2.2. Pravni oblik i struktura	28
5.3. ENGLJESKA	29
6. ZAKLJUČAK	31
7. LITERATURA	33

1. UVOD

Suvremeni nogomet javlja se sredinom 19. stoljeća u engleskim školama. Od tada pa do danas, od slobodne aktivnosti namijenjene isključivo za zabavu, nogomet postaje masovna tiskara svjetskih valuta. Premda još uvijek ima vlastitu svrhu izvan profesionalnog ogranka, u ovom radu bavit ćemo se upravo tim segmentom. Komercijalizacija nogometa kao sporta privukla je raznorazne situirane aktere koji žele postati dijelom „najbitnije sporedne stvari na svijetu“. Nekolicina iz ljubavi prema klubu, neki isključivo radi monetizacije a neki zbog prestiža. Država, a napose i zakonodavac, ne bi trebali ni razmišljati o motivima potencijalnih klupskih vlasnika, već pravovremenom regulatornom intervencijom spriječiti potencijalne zlouporabe i samovlast. Pravnim propisima poželjno je stvoriti progresivno i konkurentno okruženje uz zadržavanje klupskog identiteta i uske veze s članovima, jer nogomet postoji radi navijača, zar ne?

Upravo iz tog razloga, tema ovog rada pravni su oblici profesionalnih nogometnih klubova u Hrvatskoj i Europi. Kompleksan je spoj profesionalni nogomet i nije pravni oblik jedino ono što determinira njegovu uspješnost, ali od nečega se mora krenuti. Rad započinje prikazom takozvane „piramidalne strukture nogometa“ kako bi se lakše razumjela organiziranost sporta kroz hijerarhijsku strukturu. Nadalje, upravo takav oblik omogućava krovnoj organizaciji (FIFA-i) nesmetano provođenje autonomnog, nadržavnog prava. S obzirom na to da autonomija poznaje svoje granice, i to u obliku nacionalnog zakonodavstva, u nastavku se obrađuje hrvatski Zakon o sportu koji propisuje isključivu mogućnost osnivanja nogometnog kluba u obliku udruge ili dioničkog društva. Dalje se definira pravni oblik, udruga i dioničko društvo te prikazuje njihova primjena na primjeru dva hrvatska najtrofejnija kluba – Dinamo (udruga) i Hajduk (s.d.d.). Nakon obrade pravnih oblika u Hrvatskoj, prelazi se na ostale 3 najpoznatije, a po pravnim oblicima karakteristične, lige u Europi. Prvo se obrađuje pravno uređenje nogometnih klubova u Njemačkoj pod okriljem pravila 50 + 1% koje je propisano statutom Njemačkog nogometnog saveza te njegove iznimke (*Lex Leverkusen*). Uz to, prikazuje se struktura Borussije Dortmund kao primjer komanditnog društva. Zatim se prelazi na španjolsku ligu, čiji Zakon o sportu 1990. dokida dotadašnju praksu uređivanja klubova u obliku udruge te propisuje obvezatan pravni oblik sportskoga dioničkog društva. Međutim, kao i na primjeru Njemačke, i tu postoje iznimke pa određeni klubovi s istaknutim regionalnim identitetom zadržavaju oblik udruge utemeljene na članskom (socios; jedan član – jedan glas) modelu upravljanja. Kao primjer udruge prikazuje se struktura Barcelone, dok se

Atletico Madrid uzima za primjer sportskoga dioničkog društva. Naposljetku, prikazuje se pravno uređenje klubova u Engleskoj koje je uvelike determinirano trendom privatnog vlasništva u klubovima Premier lige. Budući da je Premier liga najunosnija liga svijeta, ističe se financijski aspekt i objašnjava unutrašnja struktura tamošnjih klubova.

2. PIRAMIDALNA STRUKTURA NOGOMETA

Kako bi se razumjela nogometna igra iza kulisa potrebno je razmotriti hijerarhijsku strukturu nogometna kao najpopularnijeg sporta na svijetu. Naime, ona odgovara piramidalnom obliku na čijem vrhu, kao krovna organizacija, nalazi se Fédération Internationale de Football Association (dalje: FIFA). Ispod su kontinentalne konfederacije i nacionalni nogometni savezi kao članovi FIFA-e. Nacionalni nogometni savezi koji su simultano članovi kontinentalnih saveza i FIFA-e odgovaraju za organizaciju i provedbu nogometna u vlastitoj zemlji.¹ Najmanje tri kluba moraju se udružiti kako bi se osnovao sportski savez, koji je po pravnom ustrojstvu udruga.² Dakle, postoje gradski, županijski, odnosno savez Grada Zagreba i nacionalni sportski savez te svaki od njih ima monopol na svojoj razini. U Hrvatskoj spomenutu ovlast ima Hrvatski nogometni savez (dalje: HNS) kao isključivi nacionalni nogometni savez što mu omogućuje odredba Zakona o sportu prema kojoj se na nacionalnoj razini može osnovati jedan sportski savez za isti sport.³ Hrvatski nogometni savez je neprofitna pravna osoba, upisana u Registar udruga Republike Hrvatske, a čiji je temeljni akt Statut Hrvatskog nogometnog saveza. Članstvo HNS-a čine 20 nogometnih saveza županija, Zagrebački nogometni savez, nogometni savezi gradova te nogometni klubovi. Neposredni članovi su samo Županijski nogometni savezi i Zagrebački nogometni savez te se odredbe Statuta o članstvu odnose samo na njih, dok su klubovi i gradski savezi tek posredni članovi putem članstva u neposrednim članovima.⁴ Klubovi su upravo ti koji čine dno piramide zbog čega se na njih prelijeva sva autonomna sportska regulativa.

Za nesmetano i protočno funkcioniranje sustava zaslužne su dvije organizacijsko-kompetencijske komponente: do sada opisana monopolna organizacija nogometna prema „načelu jednog mjesta“ na svjetskoj razini te utvrđivanje obvezujućih pravila od strane FIFA-e o čemu ćemo u sljedećem poglavlju. Navedeno „načelo jednog mjesta“ sadrži dvije komponente, stvarnu i geografsku. Prema stvarnoj, za pojedinu vrstu sporta, u ovom slučaju

¹ Ivkošić, Marko, Pravni ustroj nogometnih klubova u Republici Hrvatskoj Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 47, 2/2010., str. 362.

² Zakon o sportu NN 141/22, čl. 35. st. 1., (dalje: Zakon o sportu)

³ Zakon o sportu, čl. 35. st. 2.

⁴ Statut HNS-a čl. 3., 4. i čl. 17. st. 1., 3., 4. i 5.,

<https://hns.family/files/documents/29657/Statut%20HNS%20.pdf> , 11. 08. 2024.

nogometa, nadležan je isključivo jedan savez, dok prema geografskoj samo jedan savez nadležan je za određeni teritorij.⁵

3. NOGOMETNA AUTONOMIJA

Piramidalna struktura omogućuje FIFA-i stvaranje, primjenu i nadziranje nogometnih pravila. FIFA, *inter alia*, stvara i autonomno pravo koje postaje globalno i nadržavno. Propise koje donosi svjetska i kontinentalna federacija, na temelju odredbi vlastitih statuta, prisiljeni su primjenjivati nacionalni savezi kao izravni članovi a podredno i nogometni klubovi kao neizravni članovi.⁶ „Svaka osoba i organizacija uključena u nogomet obvezna je poštovati statut i pravilnike FIFA-e kao i načela poštene igre“⁷ odredba je statuta FIFA-e. Također, zadaća sportskih saveza skrb je o provedbi donesenih pravila kao i sankcioniranje u slučaju nepridržavanja od strane nacionalnih saveza i nogometnih klubova. Iz perspektive Hrvatske, FIFA, UEFA i HNS uspostavljaju, primjenjuju te nadgledaju provedbu pravila koja ne reguliraju samo sportske aspekte, već i ekonomske i pravne odnose među sudionicima nogometne zajednice.⁸ Dakle utvrđeno je kako FIFA donosi pravila kojih se svi moraju slijepo pridržavati, a ta pravila načelno možemo klasificirati kao sportska pravila – *lex iudica* te pravila saveza – *lex sportiva*.

Sportska pravila osiguravaju dosljednost natjecanja u nogometu uspostavom ravnopravnih početnih i natjecateljskih uvjeta. Navedenim pravilima uređuje se klasifikacijski i kvalifikacijski dio, štiti se fizički integritet pojedinca, kažnjavaju se postupci koji se kose s pravilima zbog čega se odrede i disciplinske mjere. S obzirom na objekt uređenja, sportska pravila dijelimo na ona u užem i ona u širem smislu. Pravilima u užem smislu uređuje se sportsko djelovanje na nogometnom terenu, primjerice trajanje nogometne utakmice, izbor kartona pri sankcioniranju prekršaja, dimenzije terena, limitiranje zamjena tijekom utakmice itd. Iako je autonomija krovnih organizacija u kreiranju i primjeni spomenutih pravila gotovo apsolutna, njezine granice omeđene su prisilnim propisima te dobrim običajima. Bitno je spomenuti kako nacionalnim sudovima nije dozvoljeno voditi postupke glede povrede navedenih pravila nego odluke povodom provođenja sankcije donose nogometni suci tijekom

⁵ Ivkošić., op. cit. (bilj. 1) str. 360.-361.

⁶ Ivkošić, Marko, Ograničenje višestrukog i većinskog sudjelovanja u profesionalnom nogometu Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 58, 1/2021., str. 260.

⁷ Statut FIFA-e čl. 8. st. 3., <https://hns.family/files/documents/29716/2024%20FIFA%20Statut.pdf>, 13. 8. 2024.

⁸Ivkošić., op. cit (bilj. 1) str. 260.

utakmice ili sportska sudišta ubrzo nakon završetka. S druge strane, sportska pravila u širem smislu ne zadiru neposredno u događanja na terenu već reguliraju temeljna prava sudionika u nogometu. Upravo zbog naravi pravila, autonomija međunarodnih i nacionalnih saveza pri njihovom kreiranju i provođenju suženija je nego li kod pravila u užem smislu, ona je ograničena prisilnim propisima pojedine države pri čemu je državnim sudovima povjerena ovlast nadzora nad tim pravilima.⁹

Pravila saveza - *lex sportiva*, uobličena u statute, pravilnike i sl., uređuju organizacijska, prostorna i stručna pitanja, pitanja odgovornosti sudionika u nogometu, transfere igrača, odnose između kluba i igrača te za ovaj rad najbitnije pitanje – pitanje ustrojbenog oblika nogometnih klubova. Autonomija krovnih organizacija u kreiranju, nadzoru i primjeni *lex sportiva* ograničena je nacionalnim pravnim poretom. Ograničenost se ogleda ne samo u poštivanju nacionalnog pravnog poretka, već i u činjenici da iz njega izvlače meritum instituta i pravnih načela koji skupa čine cjelinu nogometnih pravila saveza.¹⁰ Dakle, ako je Zakonom o udrugama propisano da se djelovanje udruge temelji na načelu javnosti te demokratskom ustroju,¹¹ nije dozvoljeno upravljati nogometnim klubom-udrugom na drukčiji način.

⁹ Ivkošić., op. cit. (bilj. 1) str. 363.-364.

¹⁰ Ivkošić., op. cit. (bilj. 6) str. 261.-262.

¹¹ Zakon o udrugama NN 74/14, 70/17, 98/19, 151/22, čl. 6. i. 7., (dalje: Zakon o udrugama)

4. PRAVNI OBLICI NOGOMETNIH KLUBOVA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Promatrajući hijerarhiju pravnih pravila u Republici Hrvatskoj može se zaključiti kako su Zakon o trgovačkim društvima¹² te Zakon o udrugama opći propisi koji se u cijelosti primjenjuju na statusnopravna pitanja nogometnih klubova, osim ako neki od instituta nisu drukčije uređeni Zakonom o sportu kao posebnim propisom, sukladno načelu *lex specialis derogat legi generali*.

Prema članku 30. Zakona o sportu, sportski klub pravna je osoba registrirana za obavljanje sportske djelatnosti sportske pripreme i sudjelovanja u sportskom natjecanju određenog sporta iz nomenklature sportova. U istom članku, unatoč većem izboru pravnih oblika koje taksativno navodi ZTD, Zakon o sportu propisuje isključivu mogućnost osnivanja sportskog kluba kao udruge ili sportskog dioničkog društva.¹³ Riječ sportsko u sintagmi „sportsko dioničko društvo“ ne upućuje na novi oblik trgovačkog društva već upozorava da dioničko društvo obavlja točno određenu sportsku djelatnost sudjelovanja u sportskim natjecanjima.¹⁴ Ono je prvenstveno namijenjeno za obavljanje djelatnosti sudjelovanja u sportskim natjecanjima, međutim uz tu djelatnost može obavljati i preostale sportske djelatnosti navedene u Zakonu o sportu, kao i druge djelatnosti u skladu s odredbama primjenjivih propisa.¹⁵ Bitno je napomenuti kako se zakonsko ograničenje glede izbora prikladnog pravnoga oblika odnosi na djelatnost sudjelovanja u sportskom natjecanju, dok se ostale sportske djelatnosti taksativno navedene u Zakonu o sportu mogu obavljati u preostalim oblicima trgovačkih društava, ustanovama pa čak i obrtu. Predmetne sportske djelatnosti su: sudjelovanje u sportskom natjecanju, sportska poduka, sportska priprema, zdravstveno usmjereno tjelesno vježbanje, organiziranje i vođenje sportskog natjecanja te posredovanje u sportu.¹⁶

¹² Zakon o trgovačkim društvima NN, 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, (dalje: ZTD)

¹³ Zakon o sportu NN 141/22, čl. 30. st. 1. i 2., (dalje: Zakon o sportu)

¹⁴ Crnić, Ivica., Crnić, Jadranko., Ćurković, Marijan., Gliha, Igor., Ivančić-Kačer, Blanka., Ivkošić, Marko., Kačer, Hrvoje., Labar, Boris., Mateša, Zlatko., Mijatović, Nikola., Mintas-Hodak, Ljerka., Momčinović, Hrvoje., Perkušić, Ante., Petrović, Siniša., Primorac, Damir., (Uvod u) športsko pravo. Zagreb: Inženjerski biro, 2009., str. 82.

¹⁵ Ibid., str. 81.

¹⁶ Zakon o sportu, čl. 30. st. 2., čl. 24. st. 1., čl. 3. st. 2.

HNS svojim pravilnikom o statusu igrača i registracijama definira sportski klub kao udruhu ili trgovačko društvo koje je registrirano za obavljanje djelatnosti sudjelovanja u nogometnim natjecanjima te davanje poduke u nogometu.¹⁷ U Hrvatskoj se svi profesionalni nogometni klubovi moraju upisati u Registar profesionalnih sportskih klubova pod nadležnosti Ministarstva turizma i sporta.

4.1. NOGOMETNI KLUB - UDRUGA

U prethodnom poglavlju objašnjeno je kako su udruga i sportsko dioničko društvo dva pravna oblika u koja mogu biti zaodjenuti nogometni klubovi u Hrvatskoj. Udruga je tradicionalno najrašireniji pravnoorganizacijski oblik obavljanja sportske djelatnosti sudjelovanja u sportskom natjecanju. Međutim, komercijalizacijom te profesionalizacijom sporta u europski nogomet sve više prodiru trgovačka društva koja, s obzirom na sveprisutnu gospodarsku djelatnost unutar poslovanja klubova, predstavljaju prikladniji pravni oblik.

Udruga stječe pravnu osobnost upisom u Registar udruga Republike Hrvatske koji je javan.¹⁸ Zakonom o udrugama, udruga se definira kao svaki oblik slobodnog i dobrovoljnog udruživanja više fizičkih, odnosno pravnih osoba koje se, radi zaštite njihovih probitaka ili zauzimanja za zaštitu ljudskih prava i sloboda, zaštitu okoliša i prirode i održivi razvoj, te za humanitarna, socijalna, kulturna, odgojno-obrazovna, znanstvena, sportska, zdravstvena, tehnička, informacijska, strukovna ili druga uvjerenja i ciljeve koji nisu u suprotnosti s Ustavom i zakonom, a bez namjere stjecanja dobiti ili drugih gospodarski procjenjivih stvari, podvrgavaju pravilima koja uređuju ustroj i djelovanje toga oblika udruženja.¹⁹ Premda se udruga ne smije osnovati sa svrhom stjecanja dobiti, ona može obavljati gospodarsku djelatnost ako je to propisano statutom te istovremeno u skladu s posebnim propisima kojima se uređuju uvjeti za obavljanje te vrste djelatnosti. No, ukoliko udruga obavlja gospodarsku djelatnost, utoliko ta djelatnost mora biti sporedna, dakle različita od one kojom se ostvaruju njezini ciljevi. Također, gospodarske djelatnosti udruga ne može obavljati s ciljem stjecanja dobiti za svoje članove ili treće osobe.²⁰ To bi *prima facie* upućivalo da te sporedne djelatnosti, kojima stječe prihod, udruga može obavljati s ciljem stjecanja dobiti za sebe. Međutim, takva

¹⁷ Pravilnik o statusu igrača i registracijama HNS-a, čl. 2. st. 1., <https://hns.family/files/documents/29658/Pravilnik%20o%20statusu%20igrača%20i%20registracijama%20.pdf>, 17. 08. 2024.

¹⁸ Zakon o udrugama, čl. 5.

¹⁹ Zakon o udrugama, čl. 4.

²⁰ Zakon o udrugama, čl 31. st. 1.-2.

konkluzija je upitna jer se kosi s neprofitnim načelom udruge.²¹ Shvaćanje modernih profesionalnih nogometnih klubova kao udruženja čija je glavna svrha zaštita sportskih ciljeva može se smatrati megalomanskim. Što prije zakonodavac prihvati sve snažniju prisutnost gospodarske djelatnosti unutar nogometa, time će otvoriti vrata novim oblicima trgovačkih društava u Republici Hrvatskoj, a vjerojatno će i podrobnije urediti sportski klub-udrugu Zakonom o sportu.

Naime, Zakon o udrugama svojim odredbama ostavlja ogroman prostor klubovima prilikom uređivanja unutarnjih odnosa pri čemu se nerijetko pribjegava zloupotrebljavanju tih okolnosti statutom udruge. Statut je temeljni opći akt udruge donesen od strane skupštine, a ostali opći akti, ako ih udruga donosi, moraju biti u skladu s njim.²² Skupština udruge je najviše te ujedno i jedino obvezatno tijelo udruge.²³ Osim usvajanja statuta, skupština:

- izabire i razrješava osobe ovlaštene za zastupanje, osim ako statutom nije propisano da te osobe bira i razrješava drugo tijelo udruge koje bira skupština;
- bira i razrješava ostala tijela udruge, ako statutom nije drukčije propisano;
- odlučuje o udruživanju u saveze, zajednice, mreže i druge oblike povezivanja udruga;
- usvaja plan rada i financijski plan za sljedeću kalendarsku godinu i izvješće o radu za prethodnu kalendarsku godinu;
- usvaja godišnje financijsko izvješće;
- odlučuje o promjeni ciljeva i djelatnosti, gospodarskih djelatnosti, prestanku rada i raspodjeli preostale imovine udruge;
- donosi odluke o statusnim promjenama;
- odlučuje i o drugim pitanjima za koja statutom nije utvrđena nadležnost drugih tijela.²⁴

Skupštinu udruge čine svi njezini članovi ili njihovi predstavnici koji se biraju na način propisan statutom udruge.²⁵ Navedenom odredbom Zakona o udrugama, otvorio se prostor upravljačkoj strukturi da izravnim članovima uskrati korištenje osnovnih upravljačkih prava dok ih delegati nesmetano crpe „u ime svih članova“. S obzirom na to da je jedno od temeljnih načela djelovanja udruge propisano Zakonom o udrugama, načelo demokratskog ustroja prema kojemu unutarnja struktura udruge mora biti zasnovana prema načelima demokratskog

²¹ Crnić., Crnić., Čurković., Gliha., Ivančić-Kačer., Ivkošić., Kačer., Labar., Mateša., Mijatović., Mintas-Hodak., Momčinović., Perkušić., Petrović., Primorac., op. cit. (bilj. 13) str. 81.

²² Zakon o udrugama, čl. 13. st. 2.

²³ Zakon o udrugama, čl. 16. st. 3.

²⁴ Zakon o udrugama, čl. 18. st. 1.

²⁵ Zakon o udrugama, čl. 17. st. 1.

zastupanja te demokratskog načina očitovanja volje članova, prijepornim izgleda je li ono uistinu zadovoljeno. Svim članovima mora biti omogućeno ostvarivanje upravljačkih prava kroz statutarno uvođenje demokratskih kriterija odlučivanja u sklopu skupštine, koja predstavlja najviše tijelo udruge.²⁶

U najprestižnijoj ligi Hrvatske, SuperSport Hrvatskoj nogometnoj ligi, kao udruga strukturirani su NK Varaždin, NK Slaven Belupo, NK Lokomotiva, HNK Gorica te GNK Dinamo. Upravo će se kratka povijest, struktura te statut GNK Dinama kao najtrofejnijeg hrvatskog nogometnog kluba prikazati u sljedećem poglavlju.²⁷

4.1.1. GNK Dinamo

4.1.1.1. Kratka povijest

GNK Dinamo osnovan je 26. travnja 1911. pod imenom Prvi Hrvatski Građanski Športski Klub. Tijek povijesti, plavi su nekoliko puta mijenjali naziv: od 9. lipnja 1945. do 26. lipnja 1991. nosili su ime Dinamo, zatim do 24. veljače 1993. HAŠK Građanski. U sljedećih sedam godina nastupaju kao Croatia, a od 14. veljače 2000. ponovno kao NK Dinamo. Godine 2011. prefiks kluba promijenjen je u GNK – Građanski nogometni klub. Od tada je ostao službeni naziv kluba GNK Dinamo.²⁸

4.1.1.2. Pravni oblik i struktura

Građanski nogometni klub Dinamo ustrojen je kao udruga, na temelju ZTD-a te Zakona o sportu. Registriran je u Registru udruga i Evidenciji pravnih osoba u sportu te je neprofitna pravna osoba.²⁹ Propisano je da klub u svako vrijeme poštuje odluke, pravilnike i statut FIFA-e, UEFA-e te HNS-a. Osim toga, sukladno tim statutima priznaje nadležnost Arbitražnog suda za sport (CAS) u Lausannei u Švicarskoj, a sporove u nadležnosti navedenih organizacija ne smije donositi pred redovne sudove, što je u skladu s autonomijom nogometa i nogometnih pravila.³⁰ Članom može postati svaka fizička osoba s ispunjenjem pristupnice.

²⁶ Ivkošić., op. cit. (bilj. 1) str. 369.

²⁷ Registar profesionalnih sportskih klubova, https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2021_dokumenti/210323_prof_sport_reg.pdf

²⁸ <https://gnkdinamo.hr/hr/klub/povijest>

²⁹ Statut GNK Dinamo čl. 3. st. 1. 2., <https://gnkdinamo.hr/Content/izbori/statut.pdf>, 20. 08. 2024.

³⁰ Ibid., čl. 8. st. 1.-2.

Članom može postati i maloljetna osoba ili osoba lišena poslovne sposobnosti, ali ne mogu sudjelovati u klupskim tijelima. Prijem odobrava uprava. Članovi moraju plaćati članarinu čiju visinu određuje izvršni odbor. Članovi imaju prava, od kojih su najvažnija: birati i biti biran u tijela kluba, pravo glasa na referendumu, sudjelovati u radu kluba putem predstavnika u skupštini, biti obaviješteni o radu kluba, predlagati točke dnevnog reda skupštine te komunicirati pisano i putem javne tribine jednom godišnje sa tijelima kluba u okviru njihove nadležnosti i na to dobiti pravodobne odgovore.³¹

Tijela GNK Dinamo su: skupština kao glavno tijelo, izvršni odbor, predsjednik kluba koji je istovremeno i predsjednik izvršnog odbora, dopredsjednik, nadzorni odbor te uprava kluba. Najvažnije tijelo je skupština, koja upravlja klubom. Čine ju 25 predstavnika članova koje biraju svi članovi na izborima, a 35 članova skupštine bira izvršni odbor tajnim glasanjem na temelju prijavljenih kandidata. Skupština bira i razrješava predsjednika kluba, verificira i razrješava Izvršni odbor i nadzorni odbor, usvaja statut, donosi poslovnik, plan rada, godišnja financijska izvješća, odlučuje o udruživanju u saveze. Izvršno tijelo skupštine je izvršni odbor koji odgovara za rad skupštini, a čine ga 13 članova skupštine. Izvršni odbor bira upravu koja vodi poslovanje i upravlja radom stručnih službi te zastupa klub u pravnom prometu.³²

Iz navedenog proizlazi da je najvažnije tijelo GNK Dinama njegova skupština, čijim članom može postati svaki član kluba, ukoliko bude izabran putem izbornih lista. Članovi se biraju u dvije izborne jedinice. U prvoj izbornoj jedinici, svaka lista mora sadržavati 25 članova od kojih je jedan nositelj te u prvoj izbornoj jedinici svaka lista mora imati minimalno 100 potpisa podrške članova kluba s pravom glasa. U drugoj izbornoj jedinici kandidirati se mogu članovi kluba koji se nisu kandidirali u prvoj jedinici, no njih tajnim glasanjem bira izvršni odbor.³³

Slijedom navedenog, GNK Dinamo funkcionira te nastupa u pravnom prometu u obliku udruge. Međutim, povijest kluba stoljetne tradicije isprepletana je brojnim promjenama i kontroverzama. Godine 1993., nedugo nakon osamostaljenja Republike Hrvatske, klub podliježe privatizaciji te postaje sportsko dioničko društvo. Upravljanje klubom dovelo je do financijskih problema pa je vodstvo kluba, kako bi izbjeglo potencijalne nedaće, 1998. godine,

³¹ Ibid., čl. 15. st. 1., 3., 4., 5., čl. 16. st. 1., čl. 18.

³² Ibid., čl. 24. st. 1., čl. 27. st. 1.-2., čl. 36., čl. 37. st. 1. i 3., čl. 38.

³³ Ibid., čl. 28. st. 1.-2.

simultano osnovalo udrugu građana. Godine 2004., zbog visokih dugova, NK Croatia s. d. d. podliježe stečajnom postupku, no pravnom intervencijom klupska administracija uspijeva prenijeti trofeje i status u prvoj ligi na udrugu. Time se vjerovnicima zapravo onemogućuje naplata potraživanja budući da je dužnik bila pravna osoba koja završava u stečaju.³⁴ Usljed spora između Igora Cvitanovića, bivšeg klupskog igrača, te Dinama, Vrhovni sud Republike Hrvatske 2009. godine, donio je presudu prema kojoj NK Dinamo udruga građana nije pravni sljednik NK Croatia s.d.d. Period koji slijedi obilježen je *vladavinom Zdravka Mamića* koji je nerijetko dolazio u sukob s navijačima. Jedan od primjera sukoba, pismo je predstavnika udruga navijača kluba 2010. godine, u kojemu zahtijevaju smjenu Zdravka Mamića, hitnu javnu raspravu o uređenju udruge te pozivaju sve simpatizere kluba na bojkot svih domaćih i gostujućih utakmica.³⁵ Uz navedeno, navijači su isticali neophodnim uvođenje načela „jedan član – jedan glas“ kao tekovine socios modela upravljanja o kojemu će kasnije biti više riječi. Šest godina kasnije, Zdravko Mamić formalno odlazi s funkcije predsjednika kluba a navijači sukladno tome prekidaju dugogodišnji bojkot. Povijest GNK Dinama pamti 2 pokušaja preoblikovanja udruge u sportsko dioničko društvo. Naime, 2015. čelnici kluba su na skupštini obznanili kako slijedi nova etapa – preoblikovanje u s.d.d., i to prodajom dionica u krugovima, na način isključivanja sljedećeg kruga ako se u prethodnom kupe sve dionice. U prvom krugu dionice se nude jedinicama područne samouprave tj., u ovom primjeru Gradu Zagrebu. Drugi krug, pravo na kupnju dionica imaju svi članovi podjednako. U trećem krugu prednost pri kupnji imaju članovi koji su već upisali i uplatili dionice u drugom krugu proporcionalno svojim uplatama, četvrti krug otvoren je za sve zainteresirane za kupnju dionica. Ako ni tada sve dionice ne budu prodane postoji mogućnost da vjerovnici svoja potraživanja pretvore u dionice, nalik na klubove s velikim dugovanjima.³⁶ Preoblikovanje je prošlo bezuspješno pa se dvije godine kasnije klub ponovno pokušao restrukturirati no tada također nailazi na zid. Na sjednici Povjerenstva za profesionalne sportske klubove, odlučeno je da se uskraćuje suglasnost na Elaborat o preoblikovanju GNK Dinama. Naime, prema njihovom iskazu, popis članova kluba nije usklađen s odredbama članka 12. stavka 4. Zakona u udrugama, točnije pored imena članova propustom nisu navedeni pripadajući osobni identifikacijski brojevi.³⁷ Tako je GNK Dinamo od 1998. pa sve do danas ostao nepromijenjen – kao udruga građana.

³⁴ Legac, Luka, „Primjena različitih modela upravljanja sportskim klubovima na primjeru GNK Dinamo“. Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Kineziološki fakultet, 2020., str. 21.

³⁵ <http://www.badblueboys.hr/priopcenje-navijaca-dinama/>

³⁶ <https://gnkdinamo.hr/hr/vijesti/clanak/povijesna-skupstina-preoblikovanje-je-nova-etapa-dinama>

³⁷ <https://gol.dnevnik.hr/clanak/rubrika/nogomet/povjerenstvo-odbilo-dinamov-elaborat-nista-od-privatizacije-u-doglednom-vremenu---518440.html>

4.2. NOGOMETNI KLUB – SPORTSKO DIONIČKO DRUŠTVO

Osim prethodno opisane udruge, nogometni klub može biti zaodjenut u pravni oblik dioničkoga društva. Sportsko dioničko društvo pravna je osoba posebno registrirana za obavljanje sportske djelatnosti sudjelovanja u sportskim natjecanjima, a koja ima oblik dioničkoga društva.³⁸ Na nastanak, djelovanje i prestanak sportskoga dioničkog društva primjenjuju se odredbe ZDT-a, osim ako je drukčije propisano Zakonom o sportu kao posebnim zakonom.³⁹ Tako primjerice prema Zakonu o sportu iz 1997. g., trgovačka društva koja obavljaju sportsku djelatnost sudjelovanja u sportskim natjecanjima nisu mogla dijeliti dobit ostvarenu tom djelatnošću, nego su je bila dužna isključivo reinvestirati u obavljanje i razvoj sportske djelatnosti društva.⁴⁰ Dakle, ondašnji Zakon o sportu, kao posebni propis, isključivao je primjenu općih pravila o podjeli dobiti prema ZTD-u. Predmetna odredba o obveznom reinvestiranju dobiti ostvarene sportskim natjecanjima demotivirala je potencijalne investitore od ulaganja u sportske klubove. Uz to, zakonodavac je zanemario monopolističku i hijerarhijsku strukturu sporta, čineći manje vjerojatnim da bi investitori osnovali trgovačko društvo za sudjelovanje u nogometnim natjecanjima jer bi takav klub morao započeti natjecanje u najnižim ligama. Mogućnost preoblikovanja nogometnog kluba udruge u sportsko dioničko društvo tada nije postojala, čemu se pribjegava stupanjem na snagu novog Zakona o sportu od 6. srpnja 2006. godine.⁴¹ Sukladno navedenom, sportsko dioničko društvo može nastati:

-osnivanjem novoga društva, na koje se primjenjuju odredbe Zakona o trgovačkim društvima kao općeg propisa, ako Zakonom o sportu nije drukčije propisano ili

-preoblikovanjem sportskog kluba – udruge za natjecanje u sportsko dioničko društvo.⁴²

Prema ZTD-u društvo se može osnovati simultano ili sukcesivno. Prilikom simultanog osnivanja, osnivači osnivaju društvo preuzimanjem svih dionica društva, usvajanjem te potpisivanjem statuta, kao i izjavom da osnivaju dioničko društvo. Ono je osnovano trenutkom

³⁸ Petrović, Siniša., Ceronja, Petar., Ivkošić, Marko, (2018) Pravni oblici sportskih klubova u Republici Hrvatskoj. U: Kačer, H. (ur.) Sportsko pravo. Split, Pravni fakultet u Splitu, str. 569.

³⁹ Zakon o sportu, čl. 92. st. 2.

⁴⁰ Zakon o sportu NN 111/1997, 13/1998, 24/2001, 100/2004, 177/2004, 71/2006, čl. 16.

⁴¹ Ivkošić., op. cit. (bilj. 1) str. 370.

⁴² Crnić., Crnić., Ćurković., Gliha., Ivančić-Kačer., Ivkošić., Kačer., Labar., Mateša., Mijatović., Mintas-Hodak., Momčinović., Perkušić., Petrović., Primorac., op. cit. (bilj. 13) str. 95.

upisivanja u sudski registar.⁴³ Izjave osnivača o usvajanju statuta sadržane su u ispravi koja se sastavlja kod javnog bilježnika.⁴⁴ Dok kod simultanog osnivanja do preuzimanja svih dionica dolazi usporedno sa samim osnivanjem, kod sukcesivnog je drukčiji slučaj. Naime, osnivači prilikom sukcesivnog osnivanja preuzimaju dio dionica, a povodom ostatka upućuju javni poziv (prospekt) za upis dionica.⁴⁵ Dionice se u oba slučaja mogu uplatiti u novcu, ulaganjem stvari ili prava. Pri čemu se, ako se ulozi uplaćuju u novcu, prije upisa društva u sudski registar mora uplatiti najmanje četvrtina najnižeg iznosa te dionice za koji se ona može izdati bez obzira na formu u kojoj se dionica nalazi, a ako se dionica izdaje za viši iznos od tog iznosa nominalni iznos dionice i cijeli iznos koji prelazi tu brojku. Međutim, ako se dionica uplaćuje dijelom u novcu, a dijelom u stvarima ili pravima, prije upisa društva u sudski registar mora se u potpunosti uplatiti cijeli dio u novcu. Kod uplate dionica isključivo u stvarima ili pravima također se uplata mora obaviti u cjelini prije samog upisa društva u sudski registar.⁴⁶

Budući da u SuperSport Prvoj nogometnoj ligi ne nastupa niti jedan klub s.d.d. koji je nastao osnivanjem, u daljnjem tekstu više će se baviti postupkom preoblikovanja.

Kao što se već ranije spomenulo, zakonodavac je Zakonom o sportu iz 2006. godine odškrinuo vrata spasenja napose klubovima koji su se nalazili u nezavidnoj financijskoj situaciji (obvezno preoblikovanje) a sekundarno i onima koji su htjeli promijeniti pravni oblik ostavši u pripadnoj ligi (dobrovoljno preoblikovanje). Prema prijašnjem Zakonu o sportu iz 2006. godine, sportski klubovi koji obavljaju djelatnost sudjelovanja u sportskom natjecanju mogu imati profesionalni ili amaterski status. Profesionalni status ima onaj klub koji ispunjava uvjete određene Zakonom o sportu. Jedna od glavnih obveza profesionalnog sportskog kluba je i upis u Registar profesionalnih sportskih klubova koji vodi nadležno ministarstvo. Izravna posljedica upisa u Registar profesionalnih sportskih klubova jest i obveza provođenja revizije. Profesionalni sportski klub je, nakon što je obavio reviziju, dužan revizorsko izvješće dostaviti nadležnom ministarstvu i Povjerenstvu za profesionalne sportske klubove, stručnom tijelu osnovanom radi praćenja obavljanja djelatnosti profesionalnih sportskih klubova. Ako je profesionalni sportski klub ustrojen kao udruga u nogometu, rukometu i košarci, a izdano je rješenje o upisu u Registar profesionalnih sportskih klubova, takav se klub mora preoblikovati u sportsko dioničko društvo ako se ispune sljedeći uvjeti:

⁴³ ZTD, čl. 177. st. 1.-2.

⁴⁴ ZTD, čl. 173. st. 1.

⁴⁵ ZTD, čl. 195. st. 1.

⁴⁶ ZTD, čl. 179. st. 1.,3.,4. i 5.

- ako temeljem obavljene revizije proizlazi da je sportski klub - udruga za natjecanje stekao uvjete za pokretanje stečajnog postupka prema posebnim propisima, a on nije pokrenut ili
- da se postojanje uvjeta za pokretanje stečajnog postupka može utvrditi i na temelju dokumenata koje je sportski klub - udruga za natjecanje obvezan slati Povjerenstvu ili
- da se temeljem godišnjega financijskog izvješća ili godišnjega revizorskog izvješća utvrdi kako postoje uvjeti za pokretanje stečajnog postupka, a on svejedno ne bude pokrenut ni u roku 30 dana od dana kada su ti uvjeti stečeni.⁴⁷

Prvi profesionalni sportski klub koji se podvrgnuo postupku obveznog preoblikovanja u Hrvatskoj bio je HNK Hajduk kojega ćemo detaljnije obraditi kasnije kao primjer s. d. d.-a.

Važeći Zakon o sportu iz 2023. godine, ne poznaje institut obveznog već samo dragovoljna preoblikovanja. Izuzev članka 98. koji, *inter alia*, propisuje kako se postupku preoblikovanja ne može podvrgnuti udruga nad kojom je otvoren stečajni postupak⁴⁸, sva ostala pitanja glede preoblikovanja podrobnije uređuje podzakonski propis – Pravilnik o preoblikovanju sportskog kluba – udruge za natjecanje u sportsko dioničko društvo.⁴⁹ S obzirom na to da Zakon o sportu, kao *lex specialis*, ne posvećuje previše pozornosti ustroju sportskoga dioničkog društva, glavninu odredbi izvlačimo iz ZTD-a. ZTD nudi dvije opcije pri izboru strukture društva – monistički ili dualistički ustroj⁵⁰. Izbor između ta dva oblika u potpunosti ovisi o dispoziciji društva te ga društvo čini statutom, neovisno odluči li društvo to prilikom donošenja prvoga statuta ili tijekom kasnijih izmjena.

Unutar našeg pravnog sustava češće se nailazi na dualistički ustroj dioničkoga društva kod kojega postoje uprava, nadzorni odbor te glavna skupština kao obvezatni organi. ZTD svakom organu striktno propisuje nadležnosti pa prema tome glavna skupština, *inter alia*, bira i opoziva članove nadzornog odbora, odlučuje o upotrebi dobiti, izmjeni statuta pa i o davanju razrješenica članovima uprave i nadzornog odbora što indirektno može utjecati na njihovu sudbinu.⁵¹ Nadzorni odbor bira te opoziva članove uprave, a njegova osnovna zadaća

⁴⁷ Ivkošić, Marko., Ceronja, Petar., Pravni modeli provođenja postupka obveznog preoblikovanja sportskog kluba - udruge u sportsko dioničko društvo, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 59:1/2009., str. 128.-129.

⁴⁸ Zakon o sportu, čl. 98. st. 2.

⁴⁹ Pravilnik o preoblikovanju sportskog kluba – udruge za natjecanje u sportsko dioničko društvo NN 115/2023 (6. 10. 2023.).

⁵⁰ ZTD, čl. 272. a.

⁵¹ ZTD, čl. 275. st. 1.

nadziranje je vođenja poslova društva. U tu svrhu, može pregledavati i ispitivati poslovne knjige kao i dokumentaciju društva, blagajnu, vrijednosne papire te druge stvari. Također, ima obvezu podnošenja izvješća glavnoj skupštini o obavljenom nadzoru, mogućnost sazivanja glavne skupštine, a mora je sazvati kada je to potrebno radi dobrobiti društva. Statutom ili odlukom nadzornog odbora može se odrediti kako se određene vrste poslova mogu obavljati isključivo uz prethodnu suglasnost tog odbora.⁵² Uprava vodi poslove društva te ga zastupa u poslovima, pred sudom i drugim organima vlasti.⁵³ Između navedenih triju obvezatnih organa ne postoji hijerarhijski odnos već jasno razgraničene nadležnosti. Za razliku od dualističkog, monistički ustroj zadaće uprave te nadzornog odbora dodjeljuje jednom organu – upravnom odboru.

Monistički ustroj poznaje dva obvezatna organa, upravni odbor te glavnu skupštinu. Izvršni i neizvršni direktori nisu organi. Upravni odbor izabire glavna skupština.⁵⁴ Kao što se već navelo, upravni odbor objedinjuje poslove uprave i nadzornog odbora što se ogleda u njegovoj zakonom određenoj nadležnosti: vođenje društva, postavlja osnove za obavljanje predmeta poslovanja, nadzire vođenje poslova društva, zastupa društvo prema izvršnim direktorima, pod određenim okolnostima mora sazvati glavnu skupštinu, brine o tome da se uredno vode poslovne knjige društva te imenuje i opoziva izvršne direktore društva.⁵⁵ S obzirom na to da svojim obveznim smjernicama ograničava rad izvršnim direktorima može se reći da između njih postoji hijerarhijski odnos u kojemu se izvršni direktori nalaze u inferiornom položaju. Unutar samog upravnog odbora funkcionalno se razdvajaju članovi koji operativno vode poslove društva (izvršni direktori) od onih koji obavljaju nadzornu funkciju (neizvršni direktori). Dakle, osnovna se razlika između monističkog i dualističkog ustroja ogleda u tome što u prvom vođenje poslova nije tako strogo odvojeno od nadzora nad njihovim vođenjem, pa nadzor ne obavljaju osobe koje bi bile potpuno odvojene od onih koje vode poslove društva, dok je u drugom jasna razgraničenost.⁵⁶

Nakon obrade udruge i sportskoga dioničkog društva kao dvaju zasebnih pravnih entiteta te instituta preoblikovanja kao spona između njih, za kraj poglavlja prikazat će se na koji način se promjena oblika kluba afektira na same članove. Naime, nakon uspješnog provođenja

⁵² ZTD, čl. 263.

⁵³ ZTD, čl. 240. st. 1. i 241. st. 1.

⁵⁴ ZTD, čl. 272. C.

⁵⁵ ZTD, čl. 272. h., i 272. i.

⁵⁶ Petrović., Ceronja., Ivkošić., op. cit. (bilj. 36) str. 582.

postupka preoblikovanja, sportsko dioničko društvo postaje pravnim sljednikom sportskog kluba – udruge za natjecanje.⁵⁷ Međutim, postojeći članovi ne zadržavaju svoja prethodna članska prava, već sva prava stječu iznova putem novčanih ulaganja. S preoblikovanjem prestaju sva upravljačka prava koja su članovi imali temeljem članstva u udruzi. Jedina povlastica koja se članovima udruge dodjeljuje, u skladu s obveznim odredbama Zakona o sportu, jest mogućnost upisa dionica u drugom upisnom krugu. Ipak, jedinice lokalne samouprave, na čijem području klub ima sjedište, imaju prvenstvo te ih se prve poziva na upis i uplatu dionica.⁵⁸ Za razliku od isključivo upravljačkih prava koja imaju članovi udruge, članovi (dioničari) s.d.d.-a imaju i imovinska prava: pravo prvenstva prilikom upisa novih dionica društva, pravo na isplatu dividende, pravo na isplatu preostalog iznosa nakon likvidacije društva. Također, imaju pravo na isplatu dijela sudjelovanja u temeljnom kapitalu društva u slučaju njegovog smanjenja, vanjski dioničari imaju pravo na odgovarajuću naknadu i otpremninu dok dioničar koji istupa iz društva zbog priključenja drugom društvu također ima pravo na odgovarajuću otpremninu.⁵⁹

U najprestižnijoj ligi Hrvatske, SuperSport Hrvatskoj nogometnoj ligi, kao sportsko dioničko društvo strukturirani su HNK Rijeka, NK Osijek, HNK Šibenik, NK Istra 1961., te među nabrojanima najtrofejniji klub - HNK Hajduk. Upravo će se kratka povijest, struktura te statut HNK Hajduka prikazati u sljedećem poglavlju.⁶⁰

⁵⁷ Pravilnik o preoblikovanju sportskog kluba – udruge za natjecanje u sportsko dioničko društvo NN 115/2023 (6. 10. 2023.) čl. 7. st. 6.

⁵⁸ Ivkošić., op. cit. (bilj. 1) str. 372.

⁵⁹ Petrović., Ceronja., Ivkošić., op. cit. (bilj. 36) str. 586.-588.

⁶⁰ Registar profesionalnih sportskih klubova, https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2021_dokumenti/210323_prof_sport_reg.pdf

4.2.1. HNK Hajduk

4.2.1.1. Kratka povijest

Hrvatski nogometni klub "Hajduk" osnovali su u Pragu splitski studenti: Fabjan Kaliterna, Ivan Šakić, Lucijan Stella te Vjekoslav Ivanišević, a prema nekim izvorima pridružio im se i Vladimir Šore. Inspirirani utakmicom između "Sparte" i "Slavije", došli su na ideju o osnivanju kluba u svom rodnom Splitu. Ime "Hajduk" dobili su kada su, naglo ušavši u ured profesora Josipa Barača, izazvali njegovo zanimanje, koji ih je prozvao hajducima te predložio da se klub nazove tim imenom. Dana 13. veljače 1911. vlada je priznala klubu dozvolu za rad i pravila, a taj dan se i danas slavi kao rođendan kluba. Hajduk je prvu službenu utakmicu odigrao protiv lokalnog Calcio Spalata, ostvarivši pobjedu od 9:0, a prvi pogodak za klub postigao je Šime Raunig. Godine 1950., pred važnu utakmicu s Crvenom Zvezdom, osnovana je navijačka skupina Torcida, koja je postala prva organizirana navijačka skupina u Europi. Od 1979. godine, Hajduk domaće utakmice igra na stadionu Poljud. U pogledu klupskog simbola, na prvim utakmicama igrači su nosili crveno-bijele pruge koje su simbolizirale hrvatski grb. Dresovi su kasnije sadržavali crvenu boju kao simbol Hrvatske, plavu boju koja predstavlja more i Dalmaciju, a na njima je pisalo "Hajduk" bijelim slovima. S vremenom, bijela boja postala je dominantna, u kombinaciji s plavim hlačama i čarapama, simbolizirajući jedra na moru, zbog čega su Hajdukovi igrači dobili naziv "bili" ili "bijeli". Grb koji je 1911. godine osmislio Vjekoslav Ivanišević, prikazuje šahovnicu s 25 polja, okruženu plavom vrpcom s natpisima "Hajduk" iznad i "Split" ispod. Četiri okomite crte na plavoj vrpici predstavljaju četiri osnivača kluba, praške studente.⁶¹ Klupska povijest prožeta je kako nacionalnim tako i međunarodnim uspjesima. Međutim, novija povijest 21-og stoljeća obilježena je nekonzistentnim rezultatima, udarima izvan i unutar kluba, čestim otkazima čelnicima/trenerima kluba pa i promjenom pravnog oblika preko postupka obveznog preoblikovanja sportkog kluba – udruge u sportsko dioničko društvo.

⁶¹ https://hr.wikipedia.org/wiki/HNK_Hajduk_Split#Povijest

4.2.1.2. Pravni oblik i struktura

Obzirom da je klupski račun bio blokiran 12 godina, što zbog duga prema državi u iznosu od 143 milijuna kuna, što zbog duga prema banci od 26 milijuna kuna, logičnim se činilo kako se ne može tim načinom poslovati do vijeka.⁶² Bilo je izgledno kako će Hajduk završiti u stečaju, no stupanjem na snagu Zakona o sportu 2006. godine, ispunjavanje uvjeta za stečaj postaje pretpostavkom pokretanju postupka obveznog preoblikovanja. Prema tome, 2008. godine, kao prvi klub u Hrvatskoj povijesti, ponos grada pod Marjanom podvrgava se postupku preoblikovanja sportskog kluba – udruge u sportsko dioničko društvo. Nezavidna financijska situacija riješena je pretvorbom dugova u dionice, tako je navedeni dug prema državi pretvoren u dionice koje su kao većinskom vlasniku predane Gradu Splitu. Ostatak duga, koji je otpadao na preostale fizičke osobe i pravne subjekte, riješen je u nekoliko krugova: prvo pretvaranjem duga u dionice, drugo isplatom ako vjerovnik ne pristaje na dionice, ali u dugoročnijim obročnim otplatama i vremenskim odmakom, te treće isplata odmah, ali nagodbom.⁶³ Klubu je uplaćeno oko 80 milijuna kuna dobrodošlog novca, čime je podmireno oko 30 milijuna kuna duga prema vjerovnicima koji nisu pristali na pretvaranje dugova u udjele. Ova uplata osigurala je klubu početni kapital za nastavak poslovanja.⁶⁴ Današnju dioničarsku strukturu čini Grad Split kao većinski dioničar s udjelom od 65.92% te udruga Naš Hajduk s udjelom u temeljnom kapitalu društva od 30.12%.⁶⁵ Udruga Naš Hajduk kao jedan od glavnih ciljeva osnivanja navela je tendenciju za povećanjem broja članova kako bi povećala udjele u s. d. d.-u.⁶⁶ Obzirom na postojanje ugovora o suradnji između Hajduka i udruge, svakom članu udruge klub priznaje status člana HNK Hajduka.⁶⁷ Danas HNK Hajduk broji približno 122. 140 članova⁶⁸

HNK Hajduk ustrojen je kao sportsko dioničko društvo čiji je temeljni akt statut kluba. Načela na kojima bi se trebalo zasnivati djelovanje kluba propisana su početnim odredbama statuta: stručnost kao temeljni preduvjet za obnašanje svih dužnosti u društvu, jasna vizija kao osnova za ostvarenje sportskih i poslovnih ciljeva koji moraju dobiti podršku navijača, potpuni

⁶² <https://www.iutarnji.hr/naslovnica/hajdukov-dug-prema-drzavi-svega-143-milijuna-3937776>

⁶³ <https://www.iutarnji.hr/naslovnica/hajdukov-dug-prema-drzavi-svega-143-milijuna-3937776>

⁶⁴ <https://nashajduk.hr/kako-je-osmisljen-projekt-naseg-hajduka/>

⁶⁵ https://hr.wikipedia.org/wiki/HNK_Hajduk_Split#/media/Datoteka:Dioničarska_struktura_2022..jpg

⁶⁶ Statut udruge Naš Hajduk čl. 7., <https://st.nashajduk.hr/wp/wp-content/uploads/2017/11/NH-STATUT.pdf>

⁶⁷ Statut HNK Hajduk s.d.d., čl. 6. st. 3., <https://hajduk.hr/klub/statut>

⁶⁸ <https://hajduk.hr>

profesionalizam i predanost radu vodstva kluba, zakonitost i transparentnost u poslovanju, odgovornost u ostvarivanju ciljeva, moralnost te zakonsko nekažnjavanje čelnika i svih djelatnika kluba, neovisnost pri upravljanju Hajdukom, sprječavanje sukoba interesa u Hajduku, očuvanje ugleda i tradicije kluba te kažnjavanje svakog ponašanja djelatnika koje se kosi s time. Organi društva su glavna skupština, nadzorni odbor te uprava iz čega proizlazi da je ustrojen prema dualističkom modelu. Društvo ima savjetodavno tijelo koje osniva glavna skupština radi davanja mišljenja i savjeta.⁶⁹ glavna skupština organ je u kojemu dioničari ostvaruju svoja prava, a na zahtjev dioničara koji zajedno imaju dionice koje čine najmanje 5% temeljnoga kapitala društva, uprava društva mora sazvati sjednicu glavne skupštine. Odluke glavne skupštine valjane su samo ako su nazočni dioničari koji imaju dionice na koje otpada najmanje 50% + 1. dionica temeljnoga kapitala. Odluke se donose običnom većinom danih glasova osim ako se Zakonom ili statutom propisuje posebna kvalificirana većina koja je potrebna za donošenje točno određenih odluka. Glavna skupština, između ostalog, izabire trenera prve momčadi, sportskog direktora te voditelja omladinske škole, također raskida, otkazuje i obnavlja pravne poslove sklopljene s igračima.⁷⁰ Premda glavna skupština Hajduka, sukladno ranije navedenoj odredbi ZTD-a o nadležnosti toga tijela, izabire nadzorni odbor kluba, predizbor prolazi kroz "ruke navijača". Naime, prema članku 28. st. 3., statuta kluba, članovi nadzornog odbora moraju biti izabrani među kandidatima koji su sudjelovali na demokratskim izborima za nadzorni odbor koje trenutno provodi udruga Naš Hajduk.⁷¹ Udruga navodi upravo poticanje provedbe izbora za utvrđivanje prijedloga kandidata za članove nadzornog odbora kao jedan od ciljeva osnivanja.⁷² Nadzorni odbor sastoji se od pet ili sedam članova ovisno o odluci glavne skupštine, pri izboru samih članova dovoljna je obična većina, glasa se za svakog člana pojedinačno a mandat im traje 4 godine. Nadzorni odbor, *inter alia*, nadzire vođenje poslova, ispituje godišnja financijska izvješća, daje suglasnost na poslovne i financijske planove te na odluke uprave predviđene statutom te imenuje i opoziva članove uprave.⁷³ Uprava se sastoji od jednog do četiri člana ovisno o odluci nadzornog odbora. Donosi plan provođenja utvrđene poslovne politike, vodi operativno poslovanje, vodi poslovne knjige

⁶⁹ Statut HNK Hajduk s. d. d., čl. 8., 14. i 15., <https://hajduk.hr/klub/statut>

⁷⁰ Statut HNK Hajduk s. d. d., čl. 16. st. 1., čl. 17. st. 2., čl. 21. st. 1., čl. 22. st. 2., čl. 29. <https://hajduk.hr/klub/statut>

⁷¹ Statut HNK Hajduk s. d. d., čl. 28. st. 3., <https://hajduk.hr/klub/statut>

⁷² Statut udruge Naš Hajduk čl. 7., <https://st.nashajduk.hr/wp/wp-content/uploads/2017/11/NH-STATUT.pdf>

⁷³ Statut HNK Hajduk s. d. d., čl. 28. st. 1.-2., čl. 29., <https://hajduk.hr/klub/statut>

i izvještava druge organe, donosi potrebne odluke i opće akte, te može osnovati taksativno navedena posebna povjerenstva.⁷⁴

5. PRAVNI OBLICI NOGOMETNIH KLUBOVA U EUROPI

5.1. NJEMAČKA

Prva Njemačka nogometna liga naziva se Bundesliga te se sastoji od 18 klubova. Za razliku od Zakona o sportu koji određuje da sportski klub može biti osnovan kao udruga ili dioničko društvo,⁷⁵ njemački klubovi slobodniji su u odabiru pravnog okvira, pa su prema tome nogometni klubovi poput Bayern, HSV-a i Eintracht Frankfurta ustrojani su u pravnom obliku dioničkog društva. Kao društvo s ograničenom odgovornošću formirani su klubovi Bayer Leverkusen, WFL Wolfsburg i TSG Hoffenheim. Red Bull Leipzig, Borussia Dortmund, Werder Bremen i Hannover 96 natječu se u pravnom obliku komanditnog društva na dionice čiji je komplementar društvo s ograničenom odgovornošću, pri čemu je Borussia Dortmund jedini klub čije dionice kotiraju na uređenom tržištu – burzi.⁷⁶ Navedeni pravni oblici omogućeni su zajedno s donošenjem takozvanog 50 + 1 pravila. Naime, krajem prošlog stoljeća, prodor privatnog novca u klupske blagajne doprinio je sve većoj komercijalizaciji nogometa. Kako bi konkurirao najjačim europskim ligama, Njemački nogometni savez (DFB), 1998. godine, revidira statut Njemačkog nogometnog saveza. Najveća izmjena ogleda se u članku 8., statuta Njemačke nogometne lige (DFL) koja je osnivanjem 2001. godine, implementirala odredbe statuta saveza. Prema navedenom članku, trgovačko društvo (profesionalni pogon koji je proizašao iz udruge) može steći licencu te članstvo u ligi samo ako udruga-majka ima većinski udio u društvu. Smatra se da ima većinski udio ako posjeduje 50% glasova + barem 1 dodatni glas u skupštini dioničara. Kod komanditnih društava s dionicama poput Borussije Dortmund (udruga ima samo 5.53% udjela u temeljnom kapitalu kluba⁷⁷) i Red Bull Leipziga, udruga mora u cijelosti imati položaj komplementara, pa ako u tom slučaju ima i manje od 50% glasova svejedno zastupa i upravlja društvom jer to proizlazi iz zakona.⁷⁸

⁷⁴ Statut HNK Hajduk s. d. d., čl. 33., 34. i 37., <https://hajduk.hr/klub/statut>

⁷⁵ Zakon o sportu, čl. 30. st. 2.

⁷⁶ Brnabić, Ratko, *Pravilo 50 +1 njemačkog nogometa – jučer, danas i sutra*. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 57, br. 2, 2020., str. 339.

⁷⁷ <https://report.bvb.de/annual-report/2019-2020/group-management-report/other-disclosures.html>

⁷⁸ Statut Njemačke nogometne lige (DFL) čl. 8., st. 3., <https://media.dfl.de/sites/2/2022/09/Statutes-of-DFL-Deutsche-Fussball-Liga-e.V.-effective-as-of-31-May-2022.pdf>

Navedeno pravilo predstavlja most između priljeva novca i zadržavanja klupskog identiteta, ono se ne odnosi na udio u temeljnom kapitalu već na kontrolni prag u odlučivanju. Savez njime nastoji spriječiti ulagače od stjecanja većinskog prava glasa na skupštini radi straha od zanemarivanja idealnih klupskih ciljeva nauštrb financijskim interesima. U slučaju dioničkog društva, strateški partner stupa na mjesto dioničara društva dok udruge s pravnom osobnošću uvelike iščekuju donacije. Taj odnos odgovara objema stranama, klub ima veća financijska sredstva na raspolaganju dok se sponzori okorištavaju uspjesima i ugledom kluba. Pobjedama reklamiraju vlastitu djelatnost, što im dugoročno pridonosi povećanju dobiti.⁷⁹ Od navedenog pravila postoje izuzeci propisani statutom, prema njemu izvršni odbor DFL-a odlučuje o izuzecima od zahtjeva za većinskim udjelom udruge-majke samo u slučajevima kada neki sponzor kontinuirano i u značajnim iznosima, 20 godina, financira klub.⁸⁰ Povijesno gledano, navedena iznimka naziva se i *Lex Leverkusen* ili *Lex Wolfsburg*. Iako nisu navedeni u statutu, iznimka je uvrštena na njihovu inicijativu jer su oba kluba poznata kao tvornički klubovi. Naime, Bayer 04 Leverkusen osnovali su radnici farmaceutskog giganta Bayera 1904. godine, dok VfL Wolfsburg sponzorira Volkswagen AG od 1952. godine kao glavni sponzor. Također, statutom je bilo navedeno da se predmetno sponzorstvo odnosi na period do 1. 1. 1999., drugim riječima, sponzori koji postanu sponzorima nakon navedenog datuma ne mogu dostići većinski udio u klubu. U kolovozu 2011. godine dolazi do prve izmjene izuzeća od pravila, donosi ju Arbitražno tijelo Njemačkog nogometnog saveza na zahtjev Martina Kinda, predsjednika kluba Hannover 96. Ukida se navedeni datum kao ograničenje za sponzore, a izmjenu iskorištava 2015. godine Dietmar Hopp, osnivač softverske tvrtke SAP SE te potpuno preuzima TSG 1899 Hoffenheim. Za razliku od njega, inicijatoru promjene, Martinu Kindu preuzimanje nije pošlo od ruke, njegov zahtjev je odbijen s objašnjenjem da iznos financijske potpore u svakoj godini 20-godišnjeg razdoblja nije bio barem jednak prosječnoj potpori glavnog sponzora kluba. Osim opisanog izuzeća, proizvođač energetskih napitaka Red Bull primijenio je jedinstvenu i drugačiju metodu kako bi zaobišao 50 + 1 pravilo. Umjesto da kupi postojeći klub, Red Bull osniva vlastiti klub. Naziva ga RasenBallSport Leipzig (RB Leipzig) kako bi izbjegao zabrane glede imenovanja/preimenovanja klubova u promotivne svrhe. Nakon toga, klub kupuje sportsku licencu amaterskog nogometnog kluba SSV Markanstadt, uključujući igrače i trenere. Sezone 2016/2017 ulazi u prvu Bundesligu te od tada niže uspjehe.⁸¹

⁷⁹ Brnabić., op. cit. (bilj. 75) str. 338.-339.

⁸⁰ Statut Njemačke nogometne lige (DFL) čl. 8., st. 3., <https://media.dfl.de/sites/2/2022/09/Statutes-of-DFL-Deutsche-Fussball-Liga-e.V.-effective-as-of-31-May-2022.pdf>

⁸¹ <https://d-nb.info/1223944743/34> str. 7.-9.

Iako je navedeno pravilo na snazi već 25 godina, izgleda kako njegova popularnost s vremenom opada. U ožujku 2018. godine, predstavnici klubova raspravljali su na sastanku o budućnosti pravila 50 + 1. Prijedlog je načelno išao u smjeru zadržavanja pravila na snazi uz određene preinake, za je glasalo 18 klubova, 4 protiv, 9 se suzdržalo dok tri kluba nisu ni sudjelovala u glasovanju a dva kluba nisu bila prisutna na sastanku. S obzirom na rezultat iz 2009. godine kada su čak 32 kluba podržala pravilo, razvidno je kako klubovi sve više gledaju na navedeno pravilo kao ograničavanje. Za razliku od klubova, uoči sastanka iz 2018. godine, više od 3 000 nacionalnih i lokalnih navijačkih skupina predalo je DFB-u i DFL-u peticiju pod sloganom „50 + 1 ostaje“.⁸² 2020. godine, katastrofalna financijska situacija unutar lige prouzročena pandemijom covid-19 izazvala je lavinu reakcija. Na tapeti se ponovno našlo famozno pravilo jer ono sprječava priljev kapitala koji je u kriznoj situaciji bio prijeko potreban. Čelnici najpogođenijih klubova pitali su se je li bolje prijaviti stečaj ili se revitalizirati uz pomoć investitora. Čak je i Herber Hainer, predsjednik Nadzornog odbora Bayern Münchena izjavio kako pravilo 50 + 1 za vrijeme pandemije nije baš pomoglo klubovima te bi ga sukladno tome trebalo i ublažiti.⁸³ U nastavku teksta prikazat će se unutarnje ustrojstvo Borussia Dortmund kao komanditnog društva.

5.1.1. Borussia Dortmund

5.1.1.1. Kratka povijest

Ballspielverein Borussia 09 e. V. Dortmund ili Borussia Dortmund njemački je profesionalni nogometni klub sa sjedištem u Dortmundu. Osnovao ga je 1909. godine osamnaestero nogometaša. Klub ima 189 000 članova što ga čini petim na svijetu u toj kategoriji. Domaće utakmice igra na Signal Iduna Parku poznatijem i kao „Westfalenstadion“. U svojoj povijesti klub je osam puta osvojio domaću ligu te pet puta kup. Prema Deloitteovom financijskom izvještaju za 2024. godinu, Borussia Dortmund drugi je klub u Bundesligi po ostvarenom prihodu.

⁸² Ibid., str. 14.-15.

⁸³ Hofmeister, Manuel, „Die „50 + 1“- Regel der Deutschen Fussballliga (DFL) im Lichte der Grundfreiheiten der Europäischen Union“, Diplomski rad, Universität Linz, Institut für Europarecht, 2021., str. 15.-16.

5.1.1.2. Pravni oblik i struktura

Borussia Dortmund 09 e.V., isključivi je vlasnik Geschäftsführung-GmbH. Geschäftsführung-GmbH zasebno je društvo koje je komplementar u Borussia Dortmund GmbH & Co. KGaA kao komanditnom društvu. Društvo koje je komplementar upravlja poslovima kluba te odgovara za obveze kluba neograničeno. S druge strane, budući da je klub na burzi što mu omogućava navedena struktura, oni koji su imatelji dionica kluba snose poslovni rizik samo svojim ulozima. Tako Borussia Dortmund 09 e.V., ima samo 5.53% udjela u temeljnom kapitalu komanditnog društva, no svejedno upravlja klubom zbog zakonske odredbe prema kojoj ta obveza pripada komplementaru društva. U prijevodu - navedeni pravni oblik s jedne strane omogućava zadržavanje upravljanja klubom u rukama inicijalne udruge dok s druge strane prikuplja kapital pružanjem udjela u društvu bez kontrolnog paketa.⁸⁴ Čak je i Statutom kluba propisana obveza Upravnog odbora prema kojoj ne smije dopustiti da klub izgubi 100% vlasništva u Borussia Dortmund Geschäftsführung-GmbH tj.⁸⁵ Borussia 09 e.V. Dortmund udruga je čijim članom može postati svaka fizička i pravna osoba ako odobri upravni odbor. Sastoji se od skupštine, upravnog odbora, odbora starješina, izbornog odbora te gospodarskog odbora. skupština donosi odluke bitne za klub kao što su izbor upravnog odbora, izbor revizora, članova gospodarskog odbora, te godišnje izvještaje za prethodnu godinu. Skupština odluke donosi neovisno o kvorumu, običnom većinom glasova. Upravni odbor sastoji se od predsjednika, njegova zamjenika te blagajnika. Mandat im traje tri godine a odluke donose običnom većinom. Upravni odbor upravlja klubom te ga zastupa. Upravni odbor predlaže članove odbora starješina koje bira skupština. Odbor starješina sastoji se od najviše 12 članova koji su dio kluba najmanje 30 godina ili su doprinijeli boljitku kluba, ili su minimalno 5 godina bili članovi upravnog/gospodarskog odbora ili počasni članovi. Odbor djeluje isključivo na zahtjev organa i članova. Izborni odbor zadužen je za predlaganje kandidata za upravni odbor, gospodarski odbor i revizore. Gospodarski odbor sastoji se od 8 članova. Upravni odbor obavezan je nakon svakog polugodišta obavijestiti gospodarski odbor o financijskoj situaciji u klubu te također treba odobrenje od gospodarskog odbora za određene pravne poslove.⁸⁶

⁸⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/Borussia_Dortmund#Organisation_and_finance

⁸⁵ Statut Borussije Dortmund, Satzung des Ballspielvereins Borussia 09 e.V. Dortmund, čl. 17. st. 2.

⁸⁶ Ibid., čl. 1. st. 1.-2., čl. 10., čl. 11. st. 2., čl. 16. st. 1., čl. 17. st. 1., 2., 5., 7., čl. 18. st. 1., čl. 19. st. 2., čl. 20. st. 1., čl. 21. st. 1.

Njemačka nogometna kultura prepoznatljiva je u svijetu. Za razliku od liga koje ćemo prikazati u sljedećim poglavljima, uspješno zadržava nacionalni sportski identitet. Dok se u Engleskoj finale Community Shielda prenosi isključivo na Pay-Tv kanalima, a sezonske karte dosežu i do 1 000 funti, u Njemačkoj se pune stadioni domaćim navijačima (prihvatljive cijene ulaznica), izvode impresivne navijačke koreografije, gledamo uzbudljivu ligu (bodovno gledajući) te atraktivne utakmice. Definitivno većinu zasluga možemo pripisati pravilu 50 + 1. No, mišljenja su podijeljena - dok čelnici nekih klubova zazivaju promjenu iz korijena, određeni bi uveli modifikacije obzirom na protek vremena od donošenja pravila, dok je trećima dobro kako trenutno i jest. Sudeći po napisanom, pitanje ukinuti pravilo 50 + 1 ili ne moglo bi se uobličiti i u: prodati stoljetni nogometni identitet ili ne?

5.2. ŠPANJOLSKA

Najprestižnija liga Španjolske naziva se La Liga. Profesionalni klubovi su obvezni postati članovi Udruženja profesionalne nogometne lige, koje upravlja dvjema najjačim nacionalnim ligama te neovisno djeluje od španjolske nogometne reprezentacije. Unutar La Lige natječe se 20 nogometnih klubova. Klubovi su do 1990. godine bili ustrojeni u obliku sportskih udruga. Spomenute godine, na snagu stupa zakon prema kojemu se moraju preoblikovati te poprimiti specifičnu formu sportskog dioničkog društva (naziv na španjolskom: Sociedad anonima Deportiva - S.A.D.). Kao i u primjeru njemačkog modela, spomenuti zakon također poznaje iznimke prema kojima Barcelona, Real Madrid, Athletic Bilbao i Osasuna zadržavaju prijašnji pravni oblik sportske udruge. Navedeni klubovi zadržali su pravni oblik sportske udruge zbog važnosti koju spomenuti klubovi imaju u ekonomskom i društvenom smislu za regiju iz koje potječu. U sva četiri kluba članovi inaju značajan utjecaj, što predstavlja primjer socios modela (socios označava člana kluba na španjolskome jeziku).⁸⁷ Socios model predstavlja jedinstvo članova i kluba što, s obzirom na povijest sredina iz kojih klubovi dolaze, implicira i jedinstvo regionalnih područja u odnosu na Španjolsku. Upravo tu regionalnu pripadnost Athletic Bilbao ističe u politici prema kojoj u klubu ne može zaigrati niti jedan igrač koji nije iz Baskije, dok Barcelona lokalpatriotizam prikazuje sloganom “Mes que un club” (što znači više od kluba). Real Madrid predstavlja centralizaciju države, središte života svih građana te simbol Španjolske. Baskija ima dvostruko nižu nezaposlenost od ostatka Španjolske što se može protumačiti kao posljedica samostalnog prikupljanja poreznih davanja, dok Katalonija predstavlja najbogatiju regiju države s BDP-om per capita većim od ostatka

⁸⁷ Legac., op. cit. (bilj. 34) str. 30.-32.

Španjolske a i većine država Europske Unije. Upravo je dobrostojeća financijska situacija ovih dviju regija jedan od razloga pretenzija prema potpunom osamostaljenju.⁸⁸ Uređenje španjolskog sportskoga dioničkog društva (S.A.D.) prikazat će se kroz primjer Atletico Madrida dok će Barcelona poslužiti kao ogledni primjer udruge koja počiva na socios modelu upravljanja.

5.2.1. Atletico Madrid S.A.D.

5.2.1.1. Kratka povijest

26. travnja 1903. klub su osnovali baskijski studenti u Madridu kao ispostavu Athletic Bilbaa. 1921. godine klub se odvaja od Athletic Bilbaa a dvije godine kasnije odigrava svoju prvu utakmicu kao samostalni klub. Kroz bogatu povijest klub je čak 11 puta osvajao Ligu, 10 puta Copa del Rey te 3 puta Europsku ligu što ga čini trećim najtrofejnijim klubom u Španjolskoj odmah iza sugrađanina Reala i Barcelone. Danas, domaće utakmice odigrava na stadionu Wanda Metropolitano izgrađenom 2017. godine.⁸⁹

5.2.1.2. Pravni oblik i struktura

Klub je prvotno bio uređen u pravnom obliku sportske udruge. Godine 1990., na snagu stupa zakon koji propisuje obvezu klubova koji sudjeluju u službenim sportskim natjecanjima profesionalnoga karaktera da usvoje oblik sportskog dioničkog društva. Također propisuje podložnost takvih društvima općem režimu dioničkih društava, osim ako drukčije nije propisano ovim zakonom ili njegovim provedbenim pravilnicima⁹⁰. Tako španjolski Zakon o društvima kapitala određuje da upravljanje društvom može biti povjereno jednom izvršnom direktoru, više izvršnih direktora koji djeluju zajednički, a ako je upravljanje povjereno više od dva izvršna direktora formirat će se Upravni odbor. Nadalje, kada Statut predviđa samo minimalni i maksimalni broj članova Uprave, Skupština određuje broj članova, uz ograničenja propisana zakonom.⁹¹ Kraljevskim dekretom, kao provedbenim propisom, propisuje se da upravljanje sportskim dioničkim društvima pripada isključivo Upravnom odboru koji se sastoji od najmanje sedam članova, dok će najveći broj biti određen Statutom kluba, u ovom slučaju

⁸⁸ Bosiljevac, Ivana, „Ideologija regionalizma u španjolskom nogometu“, Stručni rad, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti, 2017., str. 96.

⁸⁹ https://hr.wikipedia.org/wiki/Atlético_Madrid

⁹⁰ Španjolski Zakon o sportu, Ley 10/1990, de 15 de octubre, Del deporte, čl. 19.

⁹¹ Španjolski Zakon o društvima kapitala, De la Ley de sociedades de capital, čl. 210. st. 1.-2., čl. 211.

Atletico Madrida.⁹² Statut Atletico Madrida sadrži odredbu prema kojoj Upravni odbor može biti sastavljen od 5-12 članova koje bira Skupština kluba.⁹³ Upravni odbor Atletico Madrida čine njegov predsjednik Enrique Cerezo Torres, izvršni direktor Miguel Angel Gil Marin, te ostatak koji čine: Lazaro Albarracin Martinez, Antonio Alonso Sanz, Antoine Bonnier, Severiano Gil y Gil, Oscar Gil Marin.⁹⁴ Za razliku od hrvatskog Zakona o dioničkim društvima, španjolski Zakon o društvima kapitala propisuje dva obvezatna organa dioničkog društva – spomenutu upravu te glavnu skupštinu. Glavna skupština Atletico Madrida, *inter alia*, bira upravu kluba kojoj može davati upute, pa čak ju i onemogućiti u donošenju određenih upravljačkih odluka uskraćivanjem odobrenja.⁹⁵ Za kraj, istaknut će se odredba prema kojoj su pri preuzimanju funkcije članovi uprave obvezni osigurati osobno jamstvo koje će deponirati Profesionalnoj ligi. Statutom kluba određuje se visina jamstva koja ne može biti manja od 5% vrijednosti proračuna za sljedeću godinu. Dok su na funkciji, članovi uprave moraju uplaćivati navedeni iznos nakon završetka prethodnog razdoblja. Ako klub završi sezonu s financijskim deficitom, aktivirat će se predmetno jamstvo te će pokriti klupski minus.⁹⁶

5.2.2. FC Barcelona

5.2.2.1. Kratka povijest

Nogometni klub Barcelona profesionalni je nogometni klub iz Barcelone, glavnog grada španjolske autonomne zajednice Katalonije. Osnovao ga je Švicarac, Hans Gamper 1899. godine. Tijekom godina, klub je postao *Més que un club*“ čime se nastoji prikazati utjecaj koji se prelijeva na cijelu katalonsku regiju i šire. Katalonci su poznati po razvijenom regionalnom identitetu te stoljetnoj težnji osamostaljenju. Sukladno tome, najveći rival im je Real Madrid koji simbolizira centralizaciju. Dvoboj između ta dva kluba predstavlja najpopularniji nogometni derbi poznata naziva „El Clásico“. Kroz povijest, Barcelona je osvojila 27 puta španjolsku nogometnu ligu, 31 španjolski kup te 5 puta Ligu prvaka. Klub domaće utakmice igra na Camp Nou izgrađenom davne 1957. godine.⁹⁷

⁹² Kraljevski dekret o sportskim dioničkim društvima, Real Decreto 1084/1991, 5 de julio, sobre Sociedades Anonimas Deportivas, čl. 11.

⁹³ Statut Atletico Madrida, čl. 22., https://www.atleticodemadrid.com/files/estatutos_atm.pdf

⁹⁴ https://en.atleticodemadrid.com/files/20220217_1_V_ATM_Sustainability_Report_2021_WEB.pdf

⁹⁵ Statut Atletico Madrida, čl. 13. st. 2., https://www.atleticodemadrid.com/files/estatutos_atm.pdf

⁹⁶ Kraljevski dekret o sportskim dioničkim društvima, Real Decreto 1084/1991, 5 de julio, sobre Sociedades Anonimas Deportivas, čl. 13.

⁹⁷ https://hr.wikipedia.org/wiki/FC_Barcelona#

5.2.2.2. Pravni oblik i struktura

Kao što je već navedeno, FC Barcelona sportska je udruga. Kraljevski dekret, kad provedbeni propis Zakona o sportu iznimno dopušta onim klubovima koji su imali dobru praksu djelovanja u obliku sportske udruge da taj pravni oblik i zadrže.⁹⁸ Klub je ustrojen prema socios modelu koji ukazuje na partnerstvo između Uprave i članova kluba. Temelj modela je načelo “jedan član – jedan glas”, prema kojemu svaki punopravni član ima pravo glasa na izborima. Članovi mogu birati predsjednika kluba ali isto tako i biti birani u tijelima uprave ili skupštine.⁹⁹ Temeljni akt kluba je statut. Tijela koja upravljaju klubom su glavna skupština i upravni odbor. Glavna skupština najviše je upravno tijelo a njezine odluke obvezatne su za članove te upravni odbor. Glavna skupština sastoji se od zastupnika koji moraju biti punoljetni, biti najmanje 5 godina članovi te ne smiju biti suspendirani. Nju čine svi senatori kluba (počasni dugogodišnji članovi kluba), aktualni članovi upravnog odbora, članovi statutarnih komisija kluba, vođe regionalnih organizacija navijača izabrani demokratskim putem, bivši predsjednici kluba te nasumično izabrani punoljetni predstavnici 2.5% članova.¹⁰⁰ Drugi upravljački organ je upravni odbor koji se sastoji od najmanje 14 do najviše 25 članova od kojih je jedan predsjednik, potpredsjednik, tajnik te blagajnik a mandat im traje 5 godina. Kandidati za članove upravnog odbora moraju biti najmanje 5 godina članovi kluba dok za poziciju predsjednika 10 godina. Biraju ih članovi kluba koji moraju biti punoljetni, poslovno sposobni, biti najmanje godinu dana član te ne imati suspendiran status člana. Da bi bili izabrani, mora ih podržati najmanje 50% zastupnika skupštine. Kao i kod S.A.D.-a, predsjednik te članovi upravnog odbora također moraju priložiti bankovno jamstvo kojim pokrivaju financijski deficit u poslovanju kluba, u načelu svi članovi odgovaraju jednako.¹⁰¹ Na posljednjim izborima 2021., godine izabrana je lista Joana Laporta s osvojenih 30 184 glasova, što je 54.28%.¹⁰²

⁹⁸ Kraljevski dekret o sportskim dioničkim društvima, Real Decreto 1084/1991, 5 de julio, sobre Sociedades Anonimas Deportivas, predgovor

⁹⁹ Legac., op. cit. (bilj. 34) str. 14.

¹⁰⁰ Statut FC Barcelone, čl. 18., 19., 22., 23.,

https://www.fcbarcelona.com/fcbarcelona/document/2021/12/09/a8b0fee0-4931-4df9-b7a8-862d8635fabe/202112-Estatuts-FCB-A5-3-ESP_01.pdf

¹⁰¹ Ibid., čl. 33.-34., 41.-42., čl 48. st. 3., čl. 38.

¹⁰² <https://www.fcbarcelona.com/en/club/news/2070667/joan-laporta-takes-office-as-fc-barcelona-president>

5.3. ENGLESKA

Najviši rang natjecanja u engleskom nogometu predstavlja Premier liga koja se sastoji od 20 klubova. Od 1992. godine, Ligo upravlja trgovačko društvo identična naziva, a ono se smatra vlasništvom klubova od kojih je trenutno sastavljena. Do tada je bila pod ingerencijom Engleskog nogometnog saveza (FA).¹⁰³ Premier liga je najpoznatija, najprestižnija i najgledanija nogometna liga na svijetu. Osim svega navedenog, također je i ekonomski najunosnija liga s ostvarenim prihodima u sezoni 2022/23 u iznosu od 6,1 milijardi funti, što je povećanje za 11% u odnosu na prethodnu godinu. Svaki od velikih šest klubova (Arsenal, Manchester City, Manchester United, Chelsea, Liverpool i Tottenham) prešao je prosjek lige od 303 milijuna funti, dok je ostatak lige ostvario manji prihod od prosječnog. Prihod od gledanosti na stadionima povećan je za 14% uz postavljen novi rekord prosječne prisutnosti na utakmici od 40.291. gledatelja. Bilježi se rast i po pitanju komercijalnih prihoda koji iznose gotovo dvije milijarde funti s povećanjem od 221 milijuna funti u odnosu na prethodnu godinu. Prihodi od televizijskih prava povećani su za 9% na 3,2 milijarde funti.¹⁰⁴

U Premier ligi, sezoni 2024/25., kao privatna društva podijeljena na dionice (Private Company Limited by Shares) nastupaju svi klubovi te su svi u privatnom vlasništvu.¹⁰⁵ Takav pravni oblik omogućava vlasnicima kluba zadržavanje vlasničke strukture za sebe uz znatno manju podložnost zakonskoj regulativi u odnosu na dionička društva (Public Limited Company). Budući da sve više stranih milijardera postaje vlasnicima klubova Premier lige, ovakav trend ni ne čudi. Čak 14 od 20 klubova u većinskom je vlasništvu stranih investitora: Arsenal, Bournemouth, Aston Villa, Brentford, Chelsea, Everton, Fulham, Leicester, Liverpool, Manchester United, Manchester City, Newcastle, Southampton i Wolverhampton.¹⁰⁶ Od njih, posljednji je bio Newcastle a kupac je bio investitor iz Saudijske Arabije čija se neto-vrijednost imovine procjenjuje na vrtoglavih 320 milijardi funti.¹⁰⁷ Radi bojazni od gubljenja klupskog identiteta, britanska vlada sve više raspravlja o uvođenju njemačkog 50 + 1% modela kako bi

¹⁰³ Brbić, Martin, „Komparativna analiza korporativnog upravljanja u vodećim nogometnim klubovima u Engleskoj, Španjolskoj, Njemačkoj, Italiji i Hrvatskoj“. Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, 2020., str. 28.

¹⁰⁴ <https://www.deloitte.com/uk/en/services/financial-advisory/research/annual-review-of-football-finance-premier-league-clubs.html>

¹⁰⁵ https://resources.premierleague.com/premierleague/document/2024/07/26/e6332e5a-4ca6-4411-bf01-9f8ab76c6fb4/TM1534-PL_Handbook-and-Collateral-2024-25_25.07_V2.pdf

¹⁰⁶ https://resources.premierleague.com/premierleague/document/2024/07/26/e6332e5a-4ca6-4411-bf01-9f8ab76c6fb4/TM1534-PL_Handbook-and-Collateral-2024-25_25.07_V2.pdf

¹⁰⁷ <https://www.24sata.hr/sport/slavlje-u-newcastleu-saudijski-princ-tezak-320-milijardi-funti-kupio-slavni-engleski-klub-788792>

oživila domicilne navijače. S druge strane, ekonomski stručnjaci smatraju kako takav model ne može zaživjeti u engleskoj te predlažu uvođenje tzv. “zlatnog udjela” kojim će zastupnicima navijača biti omogućeno sudjelovanje za upravljačkim stolom.¹⁰⁸

Vlasnici klubova izabiru predsjednika i upravni odbor te na taj način odvajaju vlasništvo od kontrole nad poslovanjem. Predsjednik i Upravni odbor donose strateške odluke dok je za vođenje poslovanja u pravilu zadužen glavni izvršni direktor (CEO). Planiranje sportske politike kluba te vođenje prve momčadi zadaća je nogometnog menadžera. Najsvježiji primjer klupskog preporoda na krilima nogometnog menadžera onaj je Liverpoola i Jürgena Kloppa. Njegova era obilježena je držanjem kluba na samom vrhu te osvajanjem Premier lige te Lige prvaka. Drugi primjer je Alex Ferguson za čije je vladavine Manchester United osvojio 38 trofeja. Nakon odlaska Alexa Fergusona 2013. godine pa sve do danas klub osvaja samo 2 trofeja.¹⁰⁹ Arsenalovo zlatno doba obilježio je njihov najuspješniji menadžer, Arsene Wenger, koji je bio na klupi čak 22 godine. Arsene Wenger je imao odriježene ruke pri biranju momčadi, dok nakon njegova odlaska trener više ne provodi sve operativne aspekte već ga zamjenjuje kolektivni odbor koji se do sada nije pokazao uspješnim, barem ne u rezultatskom smislu. Arsenal nije iznimka već dio promjene sustava unutar klubova u Premier ligi. Tako primjerice, trener više nije taj čija je volja isključujuća po pitanju transfera igrača, prema današnjem sustavu odnosa unutar kluba ključnu bi ulogu imao sportski direktor kluba u suradnji s ostalim djelatnicima.

¹⁰⁸ <https://www.nytimes.com/athletic/3441998/2022/07/25/premier-league-owners/>

¹⁰⁹ Brbić., op. cit. (bilj. 103) str. 30.

6. ZAKLJUČAK

Moderni nogomet neupitno prerasta u jednu od najskupljih industrija. Upravo taj sveprisutni gospodarski karakter trebao bi predstavljati smjer prema proširenju izbora pravnih oblika profesionalnih nogometnih klubova.

Njemački nogometni savez, simultano s uvođenjem pravila 50 + 1% omogućava klubovima da budu zaodjenuti u pravni oblik dioničkog društva, društva s ograničenom odgovornošću te komanditnog društva. Na primjeru Borussije Dortmund kao komanditnog društva uviđamo balans između zadržavanja klupskog identiteta i priljeva svježeg kapitala. S druge strane, španjolski nogometni klubovi većinski su sportska dionička društva uz iznimku 4 udruge koje su značajne za regije iz kojih dolaze. Zanimljiv je primjer Barcelone i Real Madrida kao udruga koje se na krilima socios modela upravljanja, uz zapanjujuće rezultate mogu pohvaliti i mnogobrojnim simpatizerima diljem planete. Naposljetku, engleski nogomet predstavlja svijet za sebe. Svih 20 klubova prve lige uređeni su kao Private Company Limited by Shares uz prisustvo modela privatnog vlasništva. Premier liga obara rekorde televizijskih i sponzorskih prava te kao takva privlači bogate investiture. Budući da nisu ograničeni u upravljanju klubom, nerijetko se događa zanemarivanje većih sportskih ciljeva nauštrb financijske dobiti. Zabrinjavajućim djeluju visoke cijene ulaznica zbog čega stadioni sve više liče na kazališta ispunjena turistima. Upravo su ovo većinski razlozi raspravljanja engleske vlade o uvođenju modela 50 + 1%.

U Hrvatskoj, Zakon o sportu ograničava profesionalne nogometne klubove na izbor između udruge i sportskoga dioničkog društva. HNK Hajduk predstavnik je sportskoga dioničkog društva. U idealnim uvjetima ono nije loše uređeno, međutim s obzirom na snažan regionalni mentalitet koji okružuje klub, smatram da je klupska struktura previše pod utjecajem navijača formiranih u Udruge. S druge strane, GNK Dinamo zorni je prikaz da slobodni oblik udruge koja nije pravno regulirana poput trgovačkih društava, nije najprikladniji oblik profesionalnoga nogometnog kluba. Smatram kako se ne smije zanemariti hrvatski kulturološki faktor u upravljanju poduzećima za koji nas je povijest naučila da je nerijetko popraćen koruptivnim djelovanjem. Glede ostalih hrvatskih klubova - generalno ne ostvaruju pretjeranu financijsku dobit prodajom TV prava, klupskih rekvizita niti ulaznica. Sukladno tome, utopijskim se čini povlačiti određene paralele s obrađenim ligama u radu budući da se one, upravo iz tih izvora, većinski i snabdijevaju. Uz sve navedeno, uzevši u obzir zapanjujuće reprezentativne nastupe koji su lansirali Hrvatsku među svjetsku nogometnu elitu te ju time

stavili pod povećalo javnosti, smatram da klupski nogomet treba dignuti na višu razinu. Navedeno se može postići činjenjem tržišta primamljivijim domaćim/stranim poduzetnicima. U tom duhu, Zakonom o sportu, propisao bih obvezno preoblikovanje postojećih udruga u trgovačka društva te proširio izbor pravnih oblika na društva s ograničenom odgovornošću i komanditna društva. Predložio bih uvođenje modela 50 + 1% u upravljanju klubom. Smatram da je takav model najbliži ostvarenju kohezije između već spomenutih idealnih sportskih ciljeva te priljeva svježeg kapitala, hrvatskim klubovima prijeko potrebnog.

7. LITERATURA

Popis stručne i pravne književnosti

1. Bosiljevac, Ivana, „Ideologija regionalizma u španjolskom nogometu“, Stručni rad, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti, 2017.
2. Brbić, Martin, „Komparativna analiza korporativnog upravljanja u vodećim nogometnim klubovima u Engleskoj, Španjolskoj, Njemačkoj, Italiji i Hrvatskoj“. Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, 2020.
3. Brnabić, Ratko, Pravilo 50 +1 njemačkog nogometa – jučer, danas i sutra. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 57, br. 2, 2020.
4. Crnić, Ivica., Crnić, Jadranko., Čurković, Marijan., Gliha, Igor., Ivančić-Kačer, Blanka., Ivkošić, Marko., Kačer, Hrvoje., Labar, Boris., Mateša, Zlatko., Mijatović, Nikola., Mintas-Hodak, Ljerka., Momčinović, Hrvoje., Perkušić, Ante., Petrović, Siniša., Primorac, Damir., (Uvod u) športsko pravo. Zagreb: Inženjerski biro, 2009.
5. . Hofmeister, Manuel, „Die „50 + 1“- Regel der Deutschen Fussballliga (DFL) im Lichte der Grundfreiheiten der Europäischen Union“, Diplomski rad, Universität Linz, Institut für Europarecht, 2021.
6. Ivkošić, Marko, Pravni ustroj nogometnih klubova u Republici Hrvatskoj, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 47, 2/2010.
7. Ivkošić, Marko, Ograničenje višestrukog i većinskog sudjelovanja u profesionalnom nogometu Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 58, 1/2021.
8. Ivkošić, Marko., Ceronja, Petar., Pravni modeli provođenja postupka obveznog preoblikovanja športskog kluba - udruge u športsko dioničko društvo, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 59:1/2009.
9. Legac, Luka, „Primjena različitih modela upravljanja sportskim klubovima na primjeru GNK Dinamo“. Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Kineziološki fakultet, 2020.
10. Petrović, Siniša., Ceronja, Petar., Ivkošić, Marko. (2018) Pravni oblici sportskih klubova u Republici Hrvatskoj. U: Kačer, H. (ur.) Sportsko pravo. Split, Pravni fakultet u Splitu

Domaći pravni propisi

1. Zakon o sportu NN 111/1997, 13/1998, 24/2001, 100/2004, 177/2004, 71/2006
2. Zakon o sportu, NN 141/22
3. Zakon o udrugama, NN 74/14, 70/17, 98/19, 151/22
4. Zakon o trgovačkim društvima, NN 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23

Strani pravni propisi

1. Španjolski Zakon o sportu, Ley 10/1990, de 15 de octubre, Del deporte
2. Španjolski Zakon o društvima kapitala, De la Ley de sociedades de capital
3. Kraljevski dekret o sportskim dioničkim društvima, Real Decreto 1084/1991, 5 de julio, sobre Sociedades Anonimas Deportivas

Autonomni izvori prava

1. Pravilnik o statusu igrača i regisracijama HNS-a
2. Pravilnik o preoblikovanju sportskog kluba – udruge za natjecanje u sportsko dioničko društvo NN 115/2023.
3. Statut HNS-a
4. Statut FIFA-e
5. Statut udruge Naš Hajduk
6. Statut HNK Hajduk s.d.d.
7. Statut Njemačke nogometne lige (DFL)
8. Statut Borussije Dortmund, Satzung des Ballspielvereins Borussia 09 e. V. Dortmund
9. Statut Atletico Madrida S.A.D.
10. Statut FC Barcelone

Internetske stranice

1. https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2021_dokumenti/210323_prof_sport_reg.pdf
2. <https://gnkdinamo.hr/hr/klub/povijest>
3. <http://www.badblueboys.hr/priopcenje-navijaca-dinama/>
4. <https://gnkdinamo.hr/hr/vijesti/clanak/povijesna-skupstina-preoblikovanje-je-nova-etapa-dinama>

5. <https://gol.dnevnik.hr/clanak/rubrika/nogomet/povjerenstvo-odbilo-dinamov-elaborat-nista-od-privatizacije-u-doglednom-vremenu---518440.html>
6. https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2021_dokumenti/210323_prof_sport_reg.pdf
7. https://hr.wikipedia.org/wiki/HNK_Hajduk_Split#Povijest
8. <https://www.jutarnji.hr/naslovnica/hajdukov-dug-prema-drzavi-svega-143-milijuna-3937776>
9. <https://www.jutarnji.hr/naslovnica/hajdukov-dug-prema-drzavi-svega-143-milijuna-3937776>
10. <https://nashajduk.hr/kako-je-osmisljen-projekt-naseg-hajduka/>
11. https://hr.wikipedia.org/wiki/HNK_Hajduk_Split#/media/Datoteka:Dioničarska_struktura_2022..jpg
12. <https://hajduk.hr>
13. <https://report.bvb.de/annual-report/2019-2020/group-management-report/other-disclosures.html>
14. https://en.wikipedia.org/wiki/Borussia_Dortmund#Organisation_and_finance
15. https://hr.wikipedia.org/wiki/Atlético_Madrid
16. https://en.atleticodemadrid.com/files/20220217_1_V_ATM_Sustainability_Report_2021_WEB.pdf
17. https://hr.wikipedia.org/wiki/FC_Barcelona#
18. <https://www.fcbarcelona.com/en/club/news/2070667/joan-laporta-takes-office-as-fc-barcelona-president>
19. <https://www.deloitte.com/uk/en/services/financial-advisory/research/annual-review-of-football-finance-premier-league-clubs.html>
20. https://resources.premierleague.com/premierleague/document/2024/07/26/e6332e5a-4ca6-4411-bf01-9f8ab76c6fb4/TM1534-PL_Handbook-and-Collateral-2024-25_25.07_V2.pdf
21. <https://www.24sata.hr/sport/slavlje-u-newcastleu-saudijski-princ-tezak-320-milijardi-funti-kupio-slavni-engleski-klub-788792>
22. <https://www.nytimes.com/athletic/3441998/2022/07/25/premier-league-owners/>

